

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

7
PEDAGOŠKI INŠTITUT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SKLAD
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

»Krepitev socialnih in državljanskih kompetenc strokovnih delavcev«

Le z drugimi smo

Andreja Babič
zunanja sodelavka

Šolska kultura in razredna klima – oblikovanje
inkluzivne učeče se skupnosti

2019

Naložbo sofinancirata Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije in
Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada

Potek seminarja

Šolska kultura in razredna klima

- Šolska kultura
- Vrednote
- Vrste šolske kulture

Pot h kulturi dobre skupnosti

- Razredna klima
- Učecha se skupnost
- Inkluzivno okolje

DESPITE THE COMPLEX NATURE OF EDUCATION IN THE UNITED STATES,
SCHOOLS ARE USUALLY DESCRIBED USING ONE OF TWO WORDS:

GOOD

BAD

...BUT WHAT DOES THAT MEAN?

Šolska kultura

- Je sklop prevladujočih prepričanj in vrednot, ki se kaže v:
  - normah,
  - stališčih,
  - pričakovanjih,
  - predsodkih,
  - stereotipih,
  - navadah,
  - in drugih značilnih vedenjih večine udeležencev,in služi članom sistema pri osmišljanju šolskega okolja in ravnanja v njem (Bečaj, 2001).
- Kompleksen sistem vrednot in prepričanj, učnih in izobraževalnih pričakovanj, stališč učitelja, vodstva o medosebnih odnosih, učenju, odgovornosti (Sullivan, 2011).

Šolska kultura

- Zajema tudi:
  - pravila kaj se sme in kaj ne,
  - skupna prepričanja, emocije, vrednote,
  - občutek fizične in psihične varnosti,
  - stopnjo sprejemanja drugačnosti,
  - odnos med učitelji in učenci,
  - odnos šole in staršev,
  - pravila preverjanja in ocenjevanja znanja,
  - motiviranje učencev za šolsko delo.
  - urejenost šole znotraj in zunaj.
- Namen: PREDVIDLJIVOST, VARNOST

Zgodovina šole

Učitelji

Vodstvo

...

Šolska
kultura

Ostali
delavci
šole

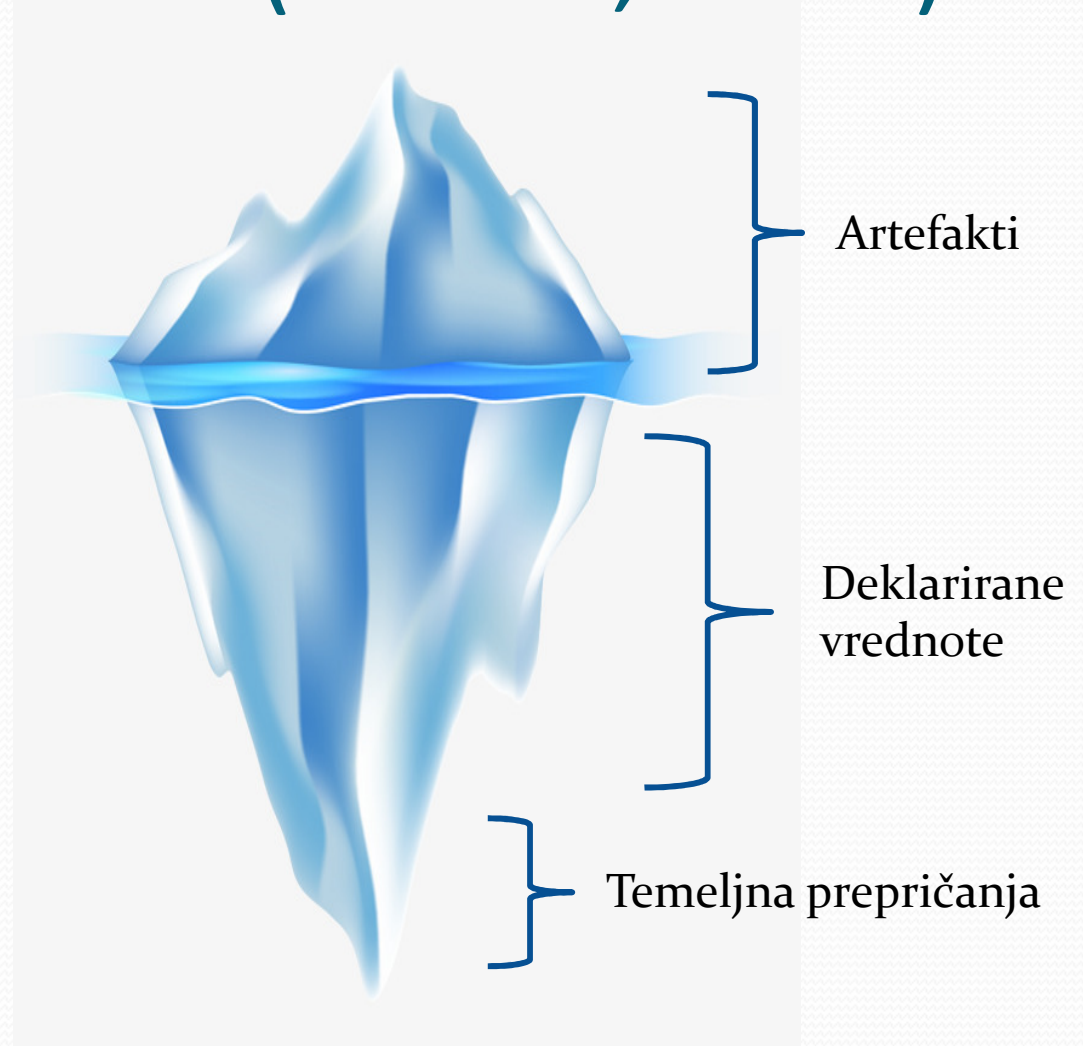
Učenci

Starši

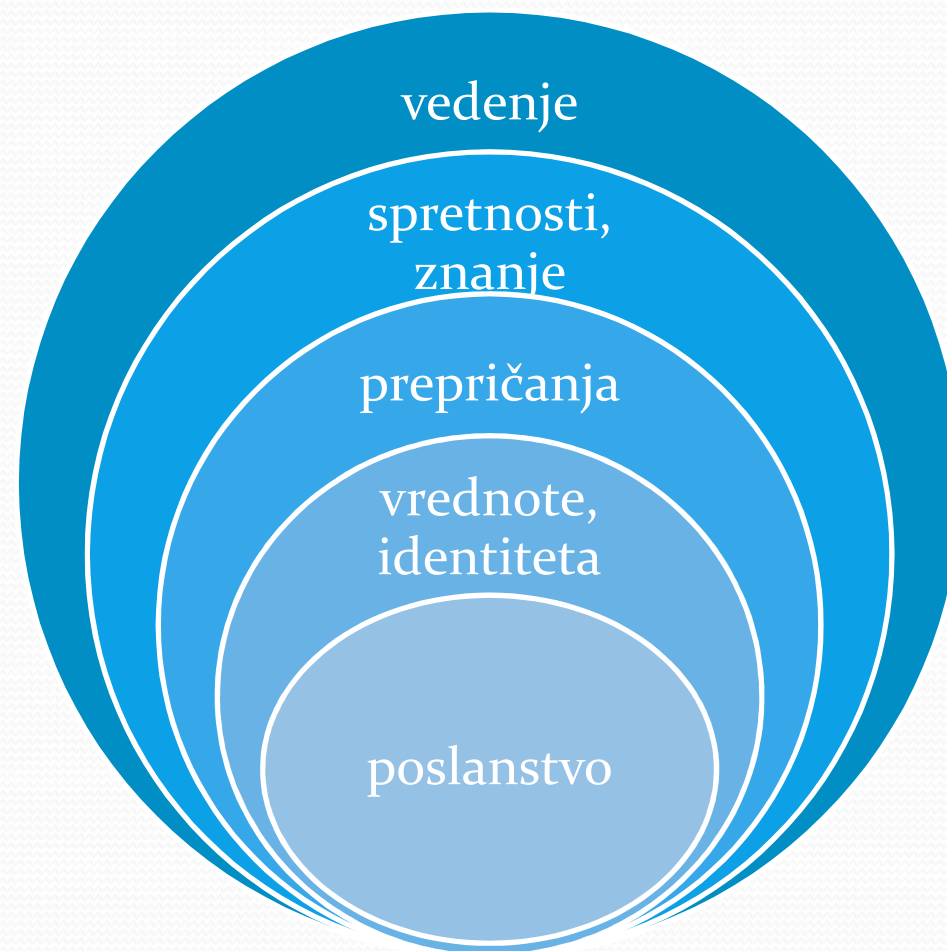
Ravni šolske kulture (Schein, 1992)

- Zavedne in nezavedne vrednote, prepričanja, prakse, interakcije.

Značilnosti šolske kulture

- se delno sama oblikuje,
- je stabilna,
- slabo ločuje deklarirane od dejanskih vrednot,
- prepričanja so hierarhično postavljena.

Vrste šolske kulture

(Hargreaves, 1999)

SOCIALNA - KULTURA DOBRIH MEDOSEBNIH ODNOSOV

- Poudarjena skrb za dobre odnose, storilnostni pritisk nizek
- Skrb za počutje učencev, individualne posebnosti, medsebojno spoštovanje in zaupanje
- Varnost, sproščenost, umirjenost

↑
PODPORA, ODNOSI
↓

KULTURA TOPLE GREDE

- Poudarjena skrb za dobre odnose, visok storilnostni pritisk
- „siljena rast“ – max pogoji → učinek
- Zaradi zahtevanega uspeha povzroči anksioznost (pri učiteljih in učencih)

NADZOR, STORILNOST

ANOMIČNA KULTURA

- Ne poudarja ne uspešnosti, ne dobrih odnosov
- Vsi se borijo za preživetje → ogrožujoča za vse
- Učitelji → obdržati nadzor → popuščajo pri storilnosti, da bo mir
- Šola brez morale

TRADICIONALNA KULTURA

- Poudarjena storilnost, skrb za dobre odnose nizka
- Cenjena delavnost, visoka pričakovanja
- Stroga disciplina
- Gonilo = avtoriteta učitelja

Vrednote

- Vrednote so splošno veljavna življenjska vodila (Musek, 2010).

Dionizične	Hedonistične	Užitek, družabnost, zabava
	Potenčne	Status, moč, tekmovalnost, denar
Apolonske	Moralne	Poštenost, ljubezen, demokratičnost, blagostanje
	Izpopolnitvene	Spoznavne, duhovne, kulturne, znanje

- Najpogosteje izpostavljene šolske vrednote:
  - znanje,
  - ustvarjalnost
  - zdravje,
  - varnost,
  - spoštovanje in strpnost,
  - pravičnost,
  - odgovornost,
  - dobri medosebni odnosi,
  - samostojnost.

Tradicionalna : kultura dobre skupnosti

(Bečaj, 2001)

Tradicionalna kultura

- Vrednote: učna uspešnost, dobre delovne navade, prizadevnost, disciplina, spoštovanje hierarhije.
- Znanje – zbirka dejstev.
- Zunanja motivacija – ocene; tudi uravnavanje vedenja.
- Visoka pričakovanja, cilji.
- *»Dober uspeh se doseže le s trdim delom, samodisciplino in visokimi cilji.«*
- Tekmovalnost, strah pred neuspehom, niža se samopodoba (tudi pri uspešnih učencih).
- Zavira se sodelovanje → skrb le zase.
- Ni izvirnosti, eksperimentiranja, saj to ni »varno«.

Kultura dobre skupnosti

- Vrednote: strpnost, dobro počutje, medsebojno sprejemanje, sodelovanje, pomoč.
- Znanje ni absolutna kategorija.
- Notranja motivacija.
- Kritičnost, samostojnost učencev, iskanje novih rešitev, originalnost.
- Oblikovanje umirjenega in sproščenega ozračja.

Tradicionalna : kultura dobre skupnosti (Bečaj, 2001)

- Obe kulturi zagovarjata znanje.
  - T: avtoritaren način.
  - DS: ustvarjanje okolja.
- *Če želimo učence pripraviti na življenje danes, jih moramo naučiti predvsem kritičnosti, socialnih veščin, samostojnosti, odnosa do okolja, ustvarjalnosti. Za to pa je v tradicionalni šolski kulturi premalo prostora.*
- Betsch in sod., 1998: časovni pritisk (T. kulture) povečuje verjetnost rutinskega dela.
- Shouse, 1996: kolikor odgovornejši se učitelji čutijo za dober učni uspeh, toliko bolj se pri učencih zmanjšuje njihova odgovornost za uspešnost.
- Porter, 1988: s povečevanjem storilnostne naravnosti učitelja upadeta otrokova samozavest in notranja motivacija.

Na pot k pozitivni šolski kulturi

- Profesionalne učee se skupnosti
- Programi za zmanjševanje nasilja
- Multikulturalnost, inkluzivna pedagogika
- Supervizija
- Izmenjava mnenj, poslušanje, debate ... → pogovor z vsemi udeleženci
- Razredna klima
  - Bečaj, 2001: »Ustvarjanje šolske kulture s poudarkom na strpnosti, solidarnosti in sodelovanju zahteva precej napornega in načrtnega dela. Seveda pa je nesmiselno pričakovati, da jo lahko najprej oblikujemo na ravni celotne šole, nato pa se bo samodejno prenesla še v posamezne oddelke. Pot, po kateri je treba iti, je nasprotna: **najprej se mora zaželeno kultura oblikovati v dovolj velikem številu oddelkov**, potem pa se bo prenesla tudi na šolo kot celoto.«

Razredna klima

Kultura : klima

Kultura

- Zasidrana globoko v organizaciji.
- Pravila, ki usmerjajo naše vedenje.
- Šolska pravila, vizija šole, kako smo navajeni reagirati, meja za vzgojni opomin.

Klima

- Lahko se hitro spreminja.
- Odraz kulture na naše počutje – osredotoča se na individualno vedenje in odnos do utečenih praks (šolske kulture).
- Počutje v šoli, obrazi učiteljev/učencev ...

Razredna klima – delovanje na mikro skupnosti

- Oblikovanje povezane skupnosti ni samodejno.
  - Potreba po pravilih, normah.
    - Pravice, odgovornosti.
- Povezovanje:
  - Cilj v obliki nagrade.
    - Zbiranje denarja za šolski izlet.
  - Skupno preživljanje časa.
    - Filmski večeri, sprehod po Ljubljani.
- Delavnice.
- Igre

http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/igre_osnovnosolci_2017.pdf

Oddelčna skupnost

Prva triada	<ul style="list-style-type: none"> • Učenje osnovnih pravil vedenja v šoli. • Lutke, igre vlog, sprotno reševanje konfliktov. • Pravljice. • Individualen pogovor z otrokom. • Na koncu šolskega leta: vsakemu učencu individualno posvetilo. • Nagrade.
Druga triada	<ul style="list-style-type: none"> • Učenje medosebnih odnosov. Kako se pogovarjati, kako reševati konflikte. Kaj je nasilje, kako se z njim spoprijet. • Pogovori o prijateljstvu, o nasilju, konfliktih, družbenih omrežjih, igricah. • Družabne igre. Vodene športne aktivnosti. • Še vedno prisotna visoka stopnja direktivnosti.
Tretja triada	<ul style="list-style-type: none"> • Učenje za življenje. Pogovor o moralnih vrednotah, o pravičnosti, demokratičnosti ... lahko tudi kot dan dejavnosti (dan državnosti). • Izpostavljanje moralnih vrednot – spoštovanje, ljubezen, pravičnost ... prostor za kritičnost, za debato.

Učenci in pozitivno učno okolje

- Pomembno je, da za mnenje povprašamo tudi učence. Kaj si želijo, kje vidijo možnost izboljšav, kaj bi spremenili.
- Poslušanje! Biti slišan.
(Primer: izboljšanje infrastrukture, skupne akcije)
- Sodelovanje s starši.

**Oblikovanje
inkluzivne
učee se
skupnosti**

Učea se skupnost

- »Učea se skupnost je oblika **srečevanja strokovnih delavcev** v vrtcu/osnovni šoli, ki nudi možnosti za medsebojno profesionalno **podporo** in omogoča oblikovanje **skupnega razumevanja** kakovosti vzgojno-izobraževalnega procesa.« (Korak za korakom, 2019)

Kaj so profesionalne učee se skupnosti

- Majhna skupina strokovnih delavcev.
- Redno srečevanje.
- Namen: **poglobljanje skupnega razumevanja** posameznih konceptov, vzajemno svetovanje.
- Dejavno preizkušanje, refleksija.
- Oblikovanje skupnega poslanstva, ciljev.
  - Izboljšanje veščin in znanja, izmenjava izkušenj.
  - Izboljšanje dosežkov, višanje motivacije.
- Teme:
  - Poučevanje – pregled učnega načrta, postavljanje učnih ciljev ...
  - Učenci – didaktične metode, pristopi, izmenjava izkušenj.
  - Uspešnost učencev – analiza rezultatov, ugotavljanje trendov ...
  - Pregled strokovne literature.

Kaj so profesionalne učeče se skupnosti

- Tri oblike **sodelovanja**, ki že obstajajo:
  - neformalni razgovori,
  - individualna pomoč, (skupinska) izmenjava izkušenj,
  - aktivni.
- Kaj „učeča se skupnost učiteljev“ ni:
  - Sestanek, kjer se razpravlja o učencih, učiteljih, vodstvu, starših ...
  - seminar,
  - katarza.

Zakaj graditi profesionalno učečo se skupnost?

- Delovanje učeče se skupnosti je povezano z višjim zadovoljstvom, povezanostjo, z boljšo komunikacijo in pretokom informacij.
- Višje samozaupanje učiteljev.
- Profesionalni razvoj.
- IZBOLJŠANJE ŠOLSKE KULTURE

- „ Spremembe lahko pridejo od zunaj in včasih res pridejo, ampak spremembe se lahko zgodijo samo od znotraj.“ (Bereiter, 2002)

Inkluzivna skupnost

Inkluzivna skupnost

Na kaj pomislite?

Priseljenci

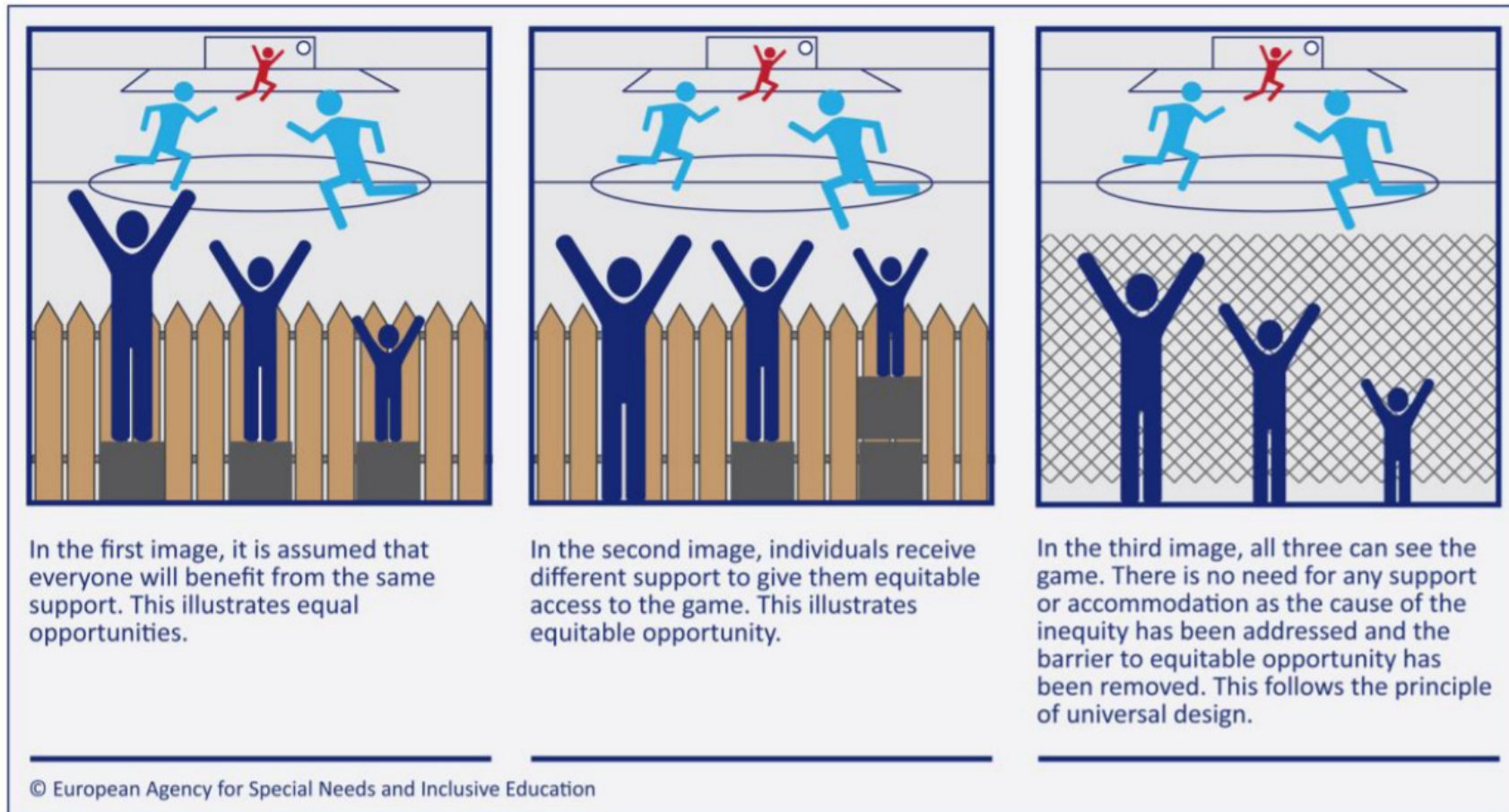
Vključevanje

DSP

Inkluzivna
pedagogika

Integracija

Enakost, pravično, univerzalna oblika

Inkluzivna pedagogika

- »... je pristop poučevanja in učenja katerega cilj je premagati razlike med učenci, z iskanjem možnosti, ki bi bile za vse učence primerne in ne le z razlikovanjem dejavnosti za določene učence.« (Spratt in Florian, 2014*),
- »... izogibanje strategijam dela, ki vključujejo primerjavo, razvrščanje oz. označevanje učencev, ter prepričanjem, ki sposobnosti enoznačno opredeljujejo.« (Swann idr., 2012*).

* v European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2018

Inkluzivna razredna klima

- Podporni medosebni odnosi
  - Občutek varnosti, medsebojnega zaupanja, podpora v skupini.
  - Pravična obravnava + jasno izražena pričakovanja do napredka vseh.
  - Spoštovanje vsakega učenca kot kompetentnega individuuma.
  - Spodbujanje avtonomije učencev.
  - Sodelovanje v skupnih dejavnostih, medsebojna pomoč.
  - Vzdrževanje dobre klime – redno periodično preverjati odnose in počutje.

Inkluzivna razredna klima

- Šolska pravila.
- Oblikovanje oddelkov.
- Ravnateljeva naravnost in podpora.
- Podpora učiteljev dodatne strokovne pomoči.
- Odnos med učiteljem v razredu in učiteljem DSP.
- Učiteljevo samozaupanje.
- Učiteljevo prepričanje.

Filmček: štirje mali vogali: <https://www.youtube.com/watch?v=LHgdj3piX3Q>

Priprava inkluzivnega okolja

- **Samorefleksija učitelja** – o lastnem poučevanju in inkluzivni praksi ter o značilnostih in potrebah učencev v razredu.
- **Učenje učiteljev** – individualno ali v profesionalnih učečih se skupnostih (kolektiv šole, predmetni aktivni, razredni učiteljski zbor).
- **Ureditev prostora** – prilagoditve pouka za posebne skupine otrok.
- **Sedežni red** – občasno spreminjati sedežni red, da se spoznajo/delajo med seboj.
- **Učne vsebine** – spoštljivo nagovarjajo vse različne potrebe/ozadja učencev; dostopnost gradiv za vse; spodbujati kritično mišljenje.
- **Učne metode** – aktivne, raznolike – za različne učne stile, diferenciacija nalog.
- **Oblike komunikacije izven pouka** – medsebojno obveščanje, informiranje učencev v razredu in staršev; uporaba spletnih orodij.
- **Vzdrževanje dobre klime**; redno preverjanje počutja v razredu; uvajanje sprememb, skladno s predlogi učencev.

Pravila komunikacije: <https://vimeo.com/221219952>

Primeri dejavnosti za vključevanje

- **Predstavitve sebe** – svoje (družinske) zgodovine, interesnih dejavnosti, znanja in izkušenj na različnih področjih
- **Spoznavni vikendi** – „team-building“ – na začetku leta
- **Beleženje osebnih dosežkov otrok** – javno v razredu ali portfoljo
- **Socialne igre** – socialna vključenost-izključenost; enake možnosti; privilegiji; predsodki in diskriminacije; človekove pravice; sodelovanje;
- **Učenje socialnih veščin** – spoštljiva komunikacija, aktivno poslušanje, izražanje lastnega mnenja, asertivnost, skupno reševanje konfliktov
- **Tabori** – za nadarjene, učno šibke

Primeri dejavnosti za vključevanje

- **Spodbuditi povratne informacije** med vrstniki.
  - Učenje podajanja kritike.
- **Rotirati razredne vloge** – pri skupinskem delu.
- **Spodbujati avtonomijo** – samoregulacija vedenja, sprejemanje odločitev, podeljevanje odgovornosti, omogočiti izbirnost, udejanjanje idej, predlogov.
- **Spodbujati sodelovanje** – pri pouku in v neformalnih interakcijah.
- **Učenje skozi dialog** - spraševanje, soočanja mnenj, skupno reševanje problemov.

Uporaba umetnosti za poglobljanje snovi:

<https://www.youtube.com/watch?v=mAhRotu6hVk&feature=youtu.be>

Sodelovalno učenje

- **Medsebojno spraševanje – odgovarjanje**
- **Razmisli – deli – združi** (učitelj zastavi vprašanje, vsak razmisli o odgovoru, odgovore si delijo v paru/skupini, jih primerjajo in skušajo oblikovati skupen odgovor)
- **Tehnika gruče-grozdi** (učenci v skupini zapišejo vse proste asociacije na določen pojem na list A3, nato povežejo sorodne pojme v nadredne kategorije (grozde, gruče) – jih poimenujejo; primerno za ugotavljanje predznanja)
- **Debate „pro et contra“** (v paru, v skupini treh, dve skupini med seboj)
- **Študije primerov** (analize primerov po skupinah)
- **Skupinsko reševanje problemov** (učenje z odkrivanjem, reševanje zastavljenih problemov, daljša raziskava)
- **Sestavljanje učne enote** (temo razdelimo na 5-6 delov, vsaka skupina preuči en del (v vsaki skupini je enako število oseb, kot je delov teme = številu skupin), nato vsak član odide v novo skupino (1-5), kjer deli naučeno s svojo izvorno skupino => sestavijo vse dele učne enote v mali skupini)
- **Kviz po skupinah** (za ponavljanje, utrjevanje snovi)
- **Instrukcije v paru** (vrstniška pomoč pri razumevanju snovi)
- **Projekti v skupnosti**

Zaključek

- Če je inkluzivna skupnost pravilno načrtovana lahko učenci iz rizične skupine pridobijo tako na akademskem kot na socialnem področju, hkrati pa se jim izboljša samospoštovanje. Ostali učenci pa prav tako pridobijo na akademskem področju, na področju spoštovanja in cenjenja raznolikosti, bolj so občutljivi na socialno pravičnost in enakost ter pridobijo na občutku skrbi za druge.

Literatura

- Bečaj, J. (2001). *Razrednik in šolska kultura*. *Sodobna pedagogika*, 52(1), 118-129.
- European Agency for Special Needs and Inclusive Education (2018). *Key Actions for Raising Achievement: Guidance for Teachers and Leaders*. V V. Donnelly in A. Kefallinou (ur.). Odense, Denmark.
- Hargreaves, D. (1999). Helping Practitioners Explore Their School's Culture. V J. Prosser (ur.), *School Culture*. London: Paul Chapman Publishing.
- Korak za korakom (2019). Oblikujmo profesionalno učečo se skupnost. Pridobljeno v februarju 2019 iz <https://www.korakzakorakom.si/oblikujmo-profesionalno-uceco-se-skupnost>
- Musek, J. (2010). *Psihologija življenja*. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.
- Peklaj, C. in Pečjak, S. (2015). *Psihosocialni odnosi v šoli*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.